

Vuoden 2023 talousarvion laadintaohjeen ja talousarvioraamin hyväksyminen

Kh 15.08.2022 § 170

Valmistelija

Kunnanjohtaja Helena Vuopionperä-Kovanen, 050 307 6114, talous- ja hallintosihteeri Henna Breilin, 040 5908 235

Julkisen talouden suunnitelman ja kuntatalousohjelman 2023-2026 valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on kehyskaudella lähellä neutraalia. Kuntien valtionosuudet ovat vuonna 2023 noin 5,4 mrd.euroa, josta peruspalevlujen valtionosuus on n. 2,7 mrd.euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet noin 1,3 mrd. euroa. Verotulomenetysten korvaukset ovat noin 0,8 mrd. euroa ja muut valtionosuudet yhteensä noin 0,6 mrd. euroa. Valtionosuuksiin tehdään 2,5 prosentin indeksitarkistus vuonna 2023.

Osana hallituksen sopimia 370 milj. euron uudelleenkohdennuksia kuntien valtionosuuksien tasoa alennetaan 24 milj. eurolla ja kuntien yhdistymisavustuksien tasoa alennetaan 9 milj. eurolla vuodesta 2023 lähtien.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä myös kuntien verotulomenetysten korvaukset laskevat voimakkaasti, kun noin 70 prosenttia kuntien verotulomenetysten korvauksista siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen vuonna 2023. Verotulomenetysten korvaukset ovat vuonna 2023 yhteensä noin 0,8 mrd. euroa. Vuoteen 2022 verrattuna korvausten taso laskee noin 1,9 mrd. eurolla.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei tehdä lähivuosina, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Vuonna 2023 jatketaan hallitusohjelman mukaisia uudistuksia, joiden rahoitus nostaa valtionosuuksien tasoa. Peruspalvelujen valtionosuutta lisätään 8,8 milj. eurolla varhaiskasvatuksen tukea koskevaan varhaiskasvatuslain muutokseen ja 1 milj. eurolla oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen. Valtionosuuksissa huomioidaan uusina lakisääteisinä tehtävinä myös kuntien ja hyvinvointialueiden muodostamat alueelliset opiskelijahuollon yhteistyöryhmät sekä kuntien velvollisuus laatia opiskeluhoitosuunnitelmat. Lisäksi sote-uudistuksesta johtuen aikaisemmin kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistunut lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitusosuuteen liittyvä 22,5 milj. euron vähennys poistuu vuodesta 2023 alkaen. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia kasvattavat puolestaan lisääntynyt maahanmuutto sekä ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan vahvistaminen, johon kohdennetaan kunnille vuosittain 37 milj. euroa vuodesta 2023 alkaen.

Valmisteilla oleva TE-palvelujen siirtoa kuntiin koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022 ja palvelujen järjestämisvastuu siirtyisi kunnille vuoden 2024 aikana. Kuitenkin lausuntokierroksen jälkeen TE-uudistuksen alkamisajankohdaksi esitettiin 1.1.2025.

Jotta TE-palveluiden järjestämisestä kuntapohjaisesti voidaan saada lisää kokemuksia, hallitus on esittänyt työllisyyden kuntakokeilulain voimassaoloa jatkettavaksi 31.12.2024 asti. Työllisyyden kuntakokeiluihin osallistuu yhteensä 25 kokeilualuetta ja 118 kuntaa.

Hallitusohjelman mukainen kiinteistöveron kehittämishanke on edelleen käynnissä ja etenee siten, että arvostusmenetelmät uudistetaan sekä maapohjien että rakennusten osalta. Uuden järjestelmän mukaiset verotusarvot on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2024 kiinteistöverotuksessa.

Energian hinnan nousun vaikutusten kompensoimiseksi työmatkavähennystä korotetaan määräaikaisesti vuoden 2022 verotuksessa. Muutos vähentää kunnallisverotuloja arviolta noin 101 milj. euroa vuonna 2022. Vuonna 2023 tulee voimaan ikäihmisten korotettu työtulovähennys, minkä lisäksi perhevapaalla verovuoden aikana olleen työmatkakuluvähennyksen omavastuuta alennetaan vastaavasti kuin työttömillä. Muutosten arvioidaan vähentävän kunnallisveron tuottoa 3 milj. eurolla vuonna 2023. Toisaalta kunnallisverotuksen invalidivähennys poistuu vuonna 2023, mikä kasvattaa kuntien vuotuisia verotuloja 11 milj. eurolla. Kehyskauden kuntien verotuottoihin vaikuttavat myös aikaisemmin voimaan tulleet määräaikaiset muutokset. Hallitusohjelman mukaisesti kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset kompensoidaan nettomääräisesti. Kaivosveron käyttöönotto puolestaan lisää kuntien vuotuisia verotuloja noin 15 milj. euroa vuodesta 2023 alkaen.

Kuntatalouden menot pysyvät koko tarkastelujaksolla 2022—2026 hieman tuloja suurempina lukuun ottamatta vuotta 2023, jolloin sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallisja yhteisöverotuloissa. Vuosikate riittää kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina painelaskelmassa. Kuntatalouden tilanne helpottuu sote-uudistuksen myötä nopeimmin kasvavien menojen siirtyessä pois kuntien vastuulta. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että kuntatalouden rakenteelliset ongelmat olisi täysin selätetty. Kuntataloudessa tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy sote-uudistuksen jälkeenkin, sillä menojen ja tulojen välillä on rakenteellinen epätasapaino. Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät kuitenkin mm. muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi mittavina

Vuoden 2023 talousarvion laadintaohje on laadittu vuoden 2021 tilinpäätöksen, vuoden 2022 talousarvion ja vuotta 2023 koskevien taloudellisten ennusteiden ja kehitysnäkymien perusteella.

Talousarvioraami on laadittu lain velvoittaman alijäämän kattamisen aikataulun mukaisesti. Toivakan kunnan alijäämä on oltava katettuna 31.12.2024 mennessä. Vuoden 2023 talousarvioraamin tulos on n. 1 milj. euroa ylijäämäinen.

Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelmavuosien 2024-2026 tavoitteiden tulee noudattaa Toivakan kunnan helmikuussa 2022 hyväksyttyä kuntastrategiaa.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Helena Vuopionperä-Kovanen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää hyväksyä liitteenä olevan talousarvion laadintaohjeen ja antaa sen ohjeeksi lautakunnille vuoden 2023 talousarvion valmistelua varten.

Kunnanjohtajan kokouksessa tekemä muutosehdotus:

Kunnanhallitus päättää palauttaa asian uudelleen valmisteluun.

Päätös Hyväksyttiin yksimielisesti.

Kh 22.08.2022 § 185

Valmistelija Kunnanjohtaja Helena Vuopionperä-Kovanen, 050 307 6114, talous- ja hallintosihteeri Henna Breilin, 040 5908 235

Vuoden 2023 talousarvioraamiin on tehty muutoksia käyttötalousmenoihin ottamalla huomioon koulukuljetuksien uudet hinnat, sähkön hinnannousu ja yleinen kustannusten nousu.

Epävarmuutta aiheuttaa vuoden 2023 valtionosuudet. Talousarvioraamissa oleva valtionosuus perustuu Valtiovarainministeriön 8.7.2022 laskentaan. Valtionosuuslaskennan tarkistukset tehdään elokuun 2022 aikana. Talousarvioraamin yli-/alijäämässä on otettu huomioon mahdollisesti pienenevät valtionosuudet.

Esittelijä Kunnanjohtaja Helena Vuopionperä-Kovanen

Päätösehdotus Kunnanhallitus päättää hyväksyä liitteenä olevan talousarvion laadintaohjeen ja antaa sen ohjeeksi lautakunnille vuoden 2023 talousarvion valmistelua varten.

Päätös Hyväksyttiin yksimielisesti.

Tekltk 21.09.2022 § 78
188/02.02.00/2022

Valmistelija Tekninen johtaja Jari Lämsä, p. 040 630 4035

Laadintaohjeet lautakunnille

Käyttötalousosa

Vuoden 2023 talousarvio ja suunnitelmavuosien 2024-2026 taloussuunnitelmat laaditaan ohjeessa esitettyjen päälukujen mukaisesti. Hallintokunnat laativat käyttötalousosaa koskevat esityksensä kirjanpitoon talous- ja hallintosihteerille 15.10.2022 mennessä.

Hallintokuntien tulee huomioida talousarviota tehdessään mahdollinen yleisen kustannustason nousu. Käyttötalousosa esitetään laskelmana, josta ilmenee toiminnan kustannusrakenne kokonaisuudessaan.

Tehtäväalueittain käyttötalousosan sanalliset perustelut ja taulukko-osa laaditaan yhdenmukaisesti seuraavasti eriteltynä:

- Toimielin ja tehtäväalueen nimi sekä toimielimen toiminnan kuvaus, eli mistä tehtävistä se vastaa ja mikä on sen olemassaolon peruste.
- Talousarvio- ja suunnitelmakauden 2023-2026 toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset eli tiivis kuvaus toiminnan painopisteisiin, palvelurakenteeseen, toimintaan tai toiminnan perusteisiin tulevista muutoksista.
- Tuotannolliset ja strategiset tavoitteet (toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet) vuodelle 2023. (Huomioitava päivitetty kuntastrategia).
- Lautakuntien on huomioitava menoissa ja tuloissa sellaiset toiminnalliset muutokset, jotka perustuvat tuleviin lainsäädännöllisiin velvoitteisiin tai muihin toimintaa ohjaaviin keskeisiin muutoksiin.

Tekstien tulee olla tiiviisti esitettyjä.

Toiminnalliset tavoitteet

Toimialat voivat täydentää strategisten tavoitteiden lisäksi tavoitteita toiminnallisilla tavoitteilla, jotka eivät kaikilta osin ole valtuustoon nähden sitovia. Näillä tavoitteilla täydennetään strategisia tavoitteita siten, että tavoitteet kattavat tehtäväalueen perustehtävät. Täydentävät tavoitteet ovat sitovia lautakuntatasolla. Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan edellyttämät määrärahat ja tuloarviot ja siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat ovat sitovia ja niiden toteutumisesta on vastattava valtuustolle, ellei niiden sitovuudesta ole muuta päätetty.

Hallintokuntien tulee asettaa laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteita sen mukaan kuin eri tehtävissä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Tavoitteet ja niihin liittyvät mittarit voidaan esittää esimerkiksi numeroina tai yksinomaan sanallisesti.

Tavoitteita laatiessa tulee kuitenkin huomioida seuraavaa:

- Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tunnuslukuja. Toiminnan tulosten vaikuttavuutta kuvaavat asiakaskohtaisten vaikutusten kehittyminen, palvelujen riittävyys ja peittävyys suhteessa kysyntään, toiminnan oikea alueellinen, väestöllinen, sisällöllinen kohdentuvuus suhteessa tarpeisiin sekä toiminnan oleelliset välilliset vaikutukset, kuten vaikutukset tasa-arvon, aluepolitiikan tai ympäristön kehittymiseen.
- Kun asetetaan talousarvion tavoitteita ja niiden mittareita sekä toimenpiteitä, on samalla arvioitava, onko niihin realistista päästä, sillä tavoitteiden toteutuminen tulee osoittaa seuraavassa tilinpäätöksessä. Tavoitteiden pitää olla sellaisia, joiden saavuttaminen on vähintään osittain riippuvaista omasta toiminnasta. Tavoitteiden tulee kohdistua hallintokuntien ydintoimintaan ja olla ajantasaisia ja merkityksellisiä nykytilanteessa. Tavoitteiden ei tule olla sellaisia, että niiden toteutuminen on selviö.

Tavoitteiden saavuttaminen kuvaillaan vastaavan vuoden toimintakertomuksessa.

Tarkastuslautakunta arvioi osaltaan arviointikertomuksessa, missä määrin talousarviossa asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Sisäinen valvonta

Talousarviossa tulee huomioida toimintaan ja talousarvion toteutumiseen kohdistuvat riskit tehtäväalueittain talousarvion sitovuustasojen mukaisesti.

Teknisen lautakunnan talousarvion 2023 raami

Tulot	1 008 552
Menot	1 920 000
Netto	-911 448

Esityslistan oheismateriaalina on kunnanhallituksen hyväksymä Vuoden 2023 talousarvio ja vuosien 2024-2026 taloussuunnitelman laadintaohje kokonaisuudessaan.

Esittelijä	Tekninen johtaja Jari Lämsä
Päätösehdotus	Tekninen lautakunta merkitsee Vuoden 2023 talousarvion ja vuosien 2024-2026 taloussuunnitelman laadintaohjeen tiedokseen ja jatkaa talousarvion valmistelua. Alustava tarkastelu osoittaa, että talousarvioraami ei huomioi riittävästi yleistä kustannusten nousua.
Päätös	Hyväksyttiin yksimielisesti.